

PONÈNCIA B

Les persones grans del futur:

polítiques d'adaptació de la
societat a l'envelliment

gent
ran

8è Congrés Nacional 2019

TENIM VEU, DECIDIM

Generalitat de Catalunya
Departament de Treball, Afers Socials
i Famílies

Consell
de la
Gent Gran
de Catalunya

© Generalitat de Catalunya 2019

Departament de Treball, Afers Socials i Famílies

Direcció General de Famílies

Redactora de la ponència A: Núria Carrera Comes

Redactor de la ponència B: Jordi Porta Ribalta

Editor de la ponència B: Agustí Cerdan

Grup redactor de les ponències: Joan Alamillo, Carme Andreu, Daniel Barnau, Manuel Becerra, Magda Bes, Joan Cals, Josep Carné, Carles Cháfer, Enric Esquer, Javier Fernández, M. Rosa Llurba, Mercè Mas, Josep Montané, Àlex Navarro, Montserrat Perejuan, Ramon Pla, Daniel Salvador, María del Mar Sánchez, Lluís Sanfeliu, Manel Serras, Andreu Torrents.

Oficina del 8è Congrés de la Gent Gran: David Agustí, Carme Canela, Agustí Cerdan, Jenifer Martínez, Maria Rosa Passols, Josep Ramon Pueyo, Gemma Vidal

Amb la col·laboració de: Ceres. Investigació sociològica i de mercats.

Maquetació: JCBSITE Disseny

Impressió: Nilgrafic

Tiratge: 600 exemplars

Dipòsit legal: B-0000000

Avís legal: Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons. S'en permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que s'en citi l'autor o autors i l'editor, i no es faci un ús comercial de l'obra original ni se'n creïn obres derivades.

La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

Ponència B

Les persones grans del futur: polítiques d'adaptació de la societat a l'envelliment	05
Introducció	05
1. Solitud no volguda	07
2. Acceptació del cicle de la vida i la mort	10
3. Visibilització	11
4. Intimitat, afecticitat i sexualitat	12
5. Qualitat de vida	13
6. Solidaritat intergeneracional	15
7. Participació i representativitat	17
8. Preparació per a l'envelliment i la longevitat	18
9. Desenvolupament sostenible	21
Annex. Carta dels drets i deures de la gent gran de Catalunya	23
Contingut	24

Ponència B. Les persones grans del futur: polítiques d'adaptació de la societat a l'envelliment

Introducció

1 L'anhel principal de la humanitat, des dels inicis de la seva existència, ha estat
 2 viure més anys i en les millors condicions possibles. En la nostra societat postin-
 3 dustrial, les condicions de la vida laboral viscuda i la desigualtat socioeconòmica
 4 influeixen en l'esperança de vida, la salut i el benestar de les persones.

5 En el moment de néixer, a Catalunya s'estima¹ que una persona viurà fins als 86
 6 anys (si és dona) o els 81 anys (si és home), la qual cosa situa la mitjana de l'es-
 7 perança de vida² en gairebé 84 anys (83,63 anys, per ser precisos). Si ho mirem
 8 per franges d'edat ja assolides, una persona que hagi arribat als 70 anys pot viure
 9 19 anys més (si és dona) o 15,5 anys més (si és home); una persona de 80 anys
 10 pot viure 11 anys més (si és dona) o 9 anys més (si és home), i una persona que
 11 hagi arribat als 90 anys pot viure uns 5 anys més (si és dona) o uns 4 anys més (si
 12 és home). El territori espanyol, en aquests moments³, és el tercer del món quan a
 13 esperança de vida més elevada, darrere de Hong Kong (85 anys), el Japó, Macau i
 14 Suïssa (amb 84) i està empatat amb Singapur, Itàlia i Austràlia (amb 83, la matei-
 15 xa xifra que el global d'Espanya).

16 D'altra banda, a principis de 2019⁴ érem 7.600.267 habitants a Catalunya. D'aques-
 17 tes persones, 981.638 tenen entre 65 i 84 anys (un 13% del total); 436.143 tenen
 18 entre 85 i 94 anys (gairebé un 6% del total) i 19.871 tenen 95 anys o més (que
 19 representa un 0,3% del total). Així doncs, la gent gran representa, avui, aproxima-
 20 dament un 19% del total de la població catalana. Pel 2040, les projeccions esta-
 21 bleixen que un 26,5% de la població de Catalunya tindrà 65 anys o més⁵.

22 ¹ Segons les dades més actuals (corresponents a 2016). Idescat. (2018, 17 de setembre). *Esperança de vida a*
 23 *diferents edats*. Recuperat de <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10380>

24 ² "L'esperança de vida en néixer s'interpreta com el nombre d'anys que, de mitjana, pot esperar viure una gene-
 25 ració de nounats en el supòsit que les condicions de mortalitat no variessin en el futur [...] L'esperança de vida
 26 en néixer és un cas particular de l'esperança de vida a l'edat x, que representa el nombre mitjà d'anys que es pot
 27 esperar viure a partir de l'edat x en les condicions de la taula de vida de l'any o període especificat." Idescat. (2018,
 28 16 d'abril). *Indicadors d'esperança de vida i mortalitat estandarditzada. Metodologia*. Recuperat de <https://www.idescat.cat/pub/?id=iev&m=m>

30 ³ Dades extretes de World Population Review. (2019). *Life Expectancy by Country 2019*. Recuperat de <http://worldpopulationreview.com/countries/life-expectancy-by-country/>

32 ⁴ Dades provisionals. Idescat. (2019, 2 de maig). *Població a 1 de gener. Per sexe i grups d'edat*. Recuperat de
 33 <https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=253&t=2019>

34 ⁵ Idescat. (2019, 22 de maig). *Població projectada a 1 de gener segons el sexe i grans grups d'edat. Escenari mitjà*
 35 *(base 2018) Catalunya. 2040*. Recuperat de <https://www.idescat.cat/pub/?id=proj&n=10891&t=204000>

36 La demografia, però, no és una ciència que marqui una línia contínua i previsible.
37 Hi ha molts factors que poden influir en les previsions que es fan a mitjà i llarg
38 termini: en contra del que es pot pensar, pot ser que les persones que ara tenen 50
39 anys tinguin menys esperança de vida que les que ara n'acaben de fer 80, per la
40 intervenció de factors disruptius com ara la contaminació o l'estrès, per exemple.
41 La previsió que ens presenta l'Idescat, amb aquesta tendència a l'augment de la
42 població gran i amb un notable increment de l'esperança de vida i una baixa na-
43 talitat (fruit de la manca de recursos i de polítiques de suport), mostra una varia-
44 ció notable en la composició de la població, que es torna cada cop més longeva.
45 **Aquest escenari fa necessària, ja ara, l'adopció de mesures polítiques espe-**
46 **cífiques per fer front a la nova estructura de la població que es preveu en el**
47 **futur immediat.**

48 Paral·lelament a la realitat demogràfica catalana, **les persones grans constatem**
49 **que no tenim ni el lloc ni la visibilitat que ens pertoca en la societat que hem**
50 **ajudat a construir:**

51 – Un cop finalitzada la nostra vida laboral, passem a un segon pla i restem
52 invisibles;

53 – No s'aprofita l'experiència ni el treball d'unes generacions que hem protago-
54 nitzat grans canvis socials, econòmics i polítics al nostre país;

55 – Quan arribem a la jubilació, les nostres condicions i la nostra qualitat de
56 vida es malmeten en funció dels poders econòmics especulatius i (sovint) de
57 l'aplicació política que fan els partits que els obeeixen.

58 Necessitem mantenir i millorar l'actual estat del benestar per viure i envellir amb
59 dignitat: tenim dret a una atenció social i sanitària, que sigui assequible i de quali-
60 tat, que ens permeti viure amb dignitat i mantenir-nos independents i autònoms el
61 màxim de temps possible a fi de participar plenament en la societat. Les polítiques
62 i els recursos dedicats a satisfer aquestes necessitats no sols no milloren i no es-
63 tan preparats per abordar els nous reptes, sinó que són retallats i empitjorats pels
64 diferents governs: malgrat la crisi econòmica dels anys 2007-2014, el cert és que,
65 en el termini de 1990 a 2018, el producte interior brut (PIB) de l'Estat ha passat
66 dels 401.686 milions d'euros als 1.208.248 milions d'euros.⁶ Aquest creixement,
67 però, no s'ha reflectit en una redistribució de la riquesa entre els diferents sectors
68 de la població. **La nostra societat genera prou riquesa i recursos per cobrir a**
69 **bastament les necessitats de la gent gran i garantir-ne un envelliment digne,**
70 però no ho fa.

71 ⁶ Expansión Datosmacro.com (2019). *PIB de España - Producto Interior Bruto*. Recuperat de [https://datosmacro.](https://datosmacro.expansion.com/pib/espana)
72 [expansion.com/pib/espana](https://datosmacro.expansion.com/pib/espana)

73 Cal conscienciar el conjunt de la societat que tots serem un dia o altre persones
 74 grans, que **allò que ara construïm serà, en un futur, per a tothom**. A la nos-
 75 tra societat no hi ha una estratègia coordinada sobre com afrontar l’envelliment:
 76 d’una banda, cal abordar aquest procés d’envelliment poblacional i planificar a
 77 curt, mitjà i llarg termini com donar resposta a aquesta situació; de l’altra, és ne-
 78 cessari dissenyar polítiques que afrontin el desequilibri territorial actualment exis-
 79 tent a Catalunya, on hi ha zones altament poblades i amb una cartera de serveis
 80 importants, però on també conviuen moltes zones rurals despoblades que estan
 81 aïllades i allunyades dels serveis bàsics.

82 En aquest document, encarem l’anàlisi i el debat de tot un seguit de temes que
 83 marquen, i marcaran, l’agenda política a curt, mitjà i llarg termini, per aconseguir
 84 que l’envelliment i la longevitat siguin vistos com un èxit i com una oportunitat,
 85 no com un problema. En concret, estructurem aquesta ponència al voltant dels
 86 temes següents:

- 87 – solitud no volguda;
- 88 – acceptació del cicle de la vida i de la mort;
- 89 – visibilització de la gent gran;
- 90 – intimitat, afectivitat i sexualitat;
- 91 – qualitat de vida;
- 92 – solidaritat intergeneracional;
- 93 – participació i representativitat;
- 94 – preparació per a l’envelliment i la longevitat;
- 95 – desenvolupament sostenible.

96 **1. Solitud no volguda**

97 Arran de la millora de les condicions i l’esperança de vida, s’ha incrementat la
 98 quantitat de població de més de 65 anys. Tanmateix, aquest increment també pot
 99 comportar l’arribada d’alguns elements negatius a la vida d’aquest grup de pobla-
 100 ció, com la soledat⁷ no volguda. “La soledat no volguda és la percepció subjectiva

101 ⁷ D’acord al Diccionari de la Llengua Catalana de l’Institut d’Estudis Catalans, les paraules “soledat” i “solitud” són

102 de relacions socials no satisfactòries o inexistentes, la manca de recolzament social
103 i la manca de participació social i cultural.”⁸

104 **Experimentar la soledat no volguda no és quelcom exclusiu de les persones**
105 **grans**, però en elles hi convergeixen alguns factors que la precipiten, la potenci-
106 en o la cronifiquen. Aquests factors són de caràcter sociodemogràfic, psicològic,
107 social o de salut, com ara: la jubilació; la pèrdua de parella, familiars o amics; el
108 canvi de residència o el fet de viure en un poble petit (on la interacció amb altres
109 persones pot ser més difícil); les dificultats de mobilitat o el deteriorament senso-
110 rial, entre d’altres.⁹

111 Tot i no ser una malaltia, la solitud no volguda pot tenir efectes perjudicials per a
112 la qualitat de vida:

113 Quant a la salut física, pot suposar la disminució de la resistència a les infeccions,
114 l’increment de la pressió sanguínia, la baixa energia o els alts nivells de son i fa-
115 tiga, entre d’altres.

116 Quant al funcionament cognitiu, genera una certa probabilitat de deteriorament,
117 que pot afectar la memòria, la velocitat de processament, etc., cosa que pot com-
118 portar que hi hagi un risc més elevat de patir demència o Alzheimer.

119 Finalment, des del punt de vista emocional, la percepció de la soledat no volguda
120 pot estar vinculada a problemes de salut mental, depressió i incrementar el desig
121 de morir (és habitual que la persona pugui sentir por, desesperança, tristesa, bui-
122 dor, baixa autoestima i vulnerabilitat).

123 El fet de no ser una malaltia fa que els centres d’atenció primària i la xarxa sani-
124 tària bàsica no hi puguin intervenir gaire.

125 **Cal treballar més des de la prevenció.** Les persones grans preferim centrar-nos
126 en les nostres habilitats en comptes de fixar-nos en les discapacitats. Per això
127 s’ha de fer una proposta seriosa i contundent de prevenció i atenció a la soledat
128 no volguda perquè no esdevingui patològica. Cal preparar les persones per si mai

129 sinònimes, i ambdues expressen «[l]’estat de qui és sol, de qui viu sol o gairebé sol» (cf. <https://dlc.iec.cat/results.asp?txtentrada=soledat>) En aquests text es fan servir els dos termes indistintament.

131 8 Fundació Privada Avismón (s.d.). *A qui atenem. Donem resposta a la Soledat no volguda*. Recuperat de http://www.avimon.org/presentacio3_1/_5G1ICS7tAW4umbxM31hVrOBdy6q7gAdnTaf7CMZYkyo5juR1-gNwoITvYx-dPBwMd

134 9 “Hi ha un alt risc d’aïllament social en totes les edats: un risc que és especialment evident en la gent gran (65-79
135 anys) i molt gran (80 anys o més) per la disminució de la xarxa social d’amics, mentre que la xarxa familiar continua
136 aportant suport als individus.” Obra Social “La Caixa”. (2018) *Soledat i risc d’aïllament social en les persones grans*.
137 *Enquesta 2018*. Recuperat de https://premsa.lacaixa.es/obrasocial/show_annex.html?id=76390

138 arriben a aquesta situació en algun moment de la vida¹⁰, facilitant eines d'apode-
 139 rament personal, crear xarxes en barris i pobles per evitar l'aïllament i readaptar
 140 els serveis socials al nombre de persones que poden encarar aquesta situació.

141 Les possibles respostes a aquesta problemàtica són molt variades i complementà-
 142 ries i van des de les intervencions grupals (amb activitats de suport i educatives,
 143 que es basen en recursos comunitaris existents) fins a les que incrementen les
 144 oportunitats d'interacció social dirigides a l'entrenament sociocognitiu. **Cal di-**
 145 **fondre i donar visibilitat arreu del territori de les diferents accions que ja es**
 146 **duen a terme** en la lluita contra la soledat no volguda de les persones grans.

147 Cal conscienciar la societat en general (i les famílies en concret) per no oblidar la
 148 gent gran i donar-li visibilitat, i lluitar contra l'estereotip de la gent gran passiva.
 149 **Ens calen més recursos per a voluntariat en lluita contra la soledat i més es-**
 150 **pais de socialització intergeneracional.** Cal que les administracions donin més
 151 suport a les mesures ja existents.

152 D'altra banda, en un món on la comunicació ha esdevingut ràpida i eficaç, i on
 153 s'arriba a tot arreu i a tothom, les persones de qualsevol edat que es troben soles
 154 poden deixar de sentir-se aïllades gràcies a la facilitat que ofereixen les noves
 155 tecnologies. Però aquest fet pot deixar encara algunes i alguns de nosaltres en una
 156 situació d'aïllament més gran, ja que l'accés a la tecnologia no és universal: **ne-**
 157 **cessitem suport per pal·liar la fractura digital existent** entre les persones grans
 158 i les noves tecnologies.

159 Les xarxes socials es van inventar per socialitzar i el seu èxit mundial rau en la
 160 seva capacitat per pal·liar la soledat, i el canvi tecnològic també pot ajudar a fer
 161 que els serveis de cura siguin més eficaços, amb la domòtica o el control a distàn-
 162 cia de la nostra situació a cada moment, però la revolució tecnològica pot despla-
 163 çar-nos dels serveis bàsics necessaris per a la nostra vida quotidiana. Per exemple:
 164 l'Administració electrònica (la relació amb les administracions), o la banca en
 165 línia, les compres de béns i serveis per internet o l'accés a la cultura i l'oci mit-
 166 jançant les noves tecnologies queden, sovint, fora de l'abast de moltes i molts de
 167 nosaltres, cosa que ens provoca més indefensió, aïllament i solitud.

168 **El desconeixement de l'ús de les eines digitals ens pot dur a un aïllament**
 169 **funcional i social cada vegada més gran, incrementant la sensació de soledat.**
 170 Demanem a les administracions que ens facilitin l'accés a aquestes eines i ens

171 10 "Criden l'atenció els alts nivells de soledat en totes les edats (el 34,36 % dels individus entre 20 i 39 anys pre-
 172 senten soledat emocional, i el 26,78 %, soledat social), fet que resulta més alarmant en persones de més de 65
 173 anys (el 39,81 % presenten soledat emocional, i el 29,14 %, soledat social) i sobretot de 80 o més anys (el 48 %
 174 presenten soledat emocional, i el 34,83 %, soledat social), ja que afecta una part molt important de la població.
 175 S'observa una prevalença més gran de la soledat emocional que de la soledat social, independentment de l'edat,
 176 el gènere i el nivell educatiu." Obra Social "La Caixa". (2018) *Soledat i risc d'aïllament social en les persones grans.*
 177 *Enquesta 2018.* Recuperat de https://premsa.lacaixa.es/obrasocial/show_annex.html?id=76390

178 n'ensenyin l'ús per apoderar-nos-en, i que comptin amb nosaltres com a subjectes
 179 actius d'aquest canvi tecnològic. Hem de poder treballar amb aquestes eines en
 180 igualtat de condicions que la resta de persones de la societat i fer que siguin ac-
 181 cessibles, també, per a nosaltres.¹¹

182 **2. Acceptació del cicle de la vida i la mort**

183 Durant el segle xx, **la civilització s'ha allunyat de l'envelliment i de la mort**
 184 **com a fets inevitables i quotidians**. La societat incentiva els aspectes lúdics de
 185 la vida, potencia una idea de joventut eterna, amaga el traspàs i oculta tot allò que
 186 està relacionat amb la fi de la vida: de la mort, sembla, ningú no en vol sentir a
 187 parlar.

188 Els mitjans de comunicació ens presenten morts llunyanes, però la imatge de la
 189 mort en general s'amaga. Amb l'argument de no ferir sensibilitats, fem que les
 190 persones que han perdut la vida esdevinguin només una xifra, cosa que ens fa
 191 insensibles davant les guerres i les vulneracions del dret a la vida arreu del món.

192 Els processos de dol requereixen l'acceptació de la mort, amb naturalitat, sense
 193 dramatismes ni estridències. **Tots, grans, infants i joves, hem de poder parlar**
 194 **obertament de la pèrdua d'un ésser estimat**, sigui per mort sobtada o natural,
 195 per accident o per malaltia, i sentir-nos acompanyades i acompanyats en aquestes
 196 situacions.

197 La laïcitat creixent de la societat ha fet que trobem maneres diferents d'interpretar
 198 la mort que responen millor a les inquietuds de cadascú: reconstruïm la relació
 199 filosòfica, personal i íntima amb el fenomen de la mort (la pròpia i la de les altres
 200 persones) adoptant visions interpretatives, creences i rituals significatius per a
 201 nosaltres.

202 Cal fomentar els grups d'acompanyament a persones que reben cures pal·liatives
 203 i **crear xarxes de suport pròpies d'una societat compassiva, d'una societat**
 204 **cuidadora i d'una comunitat de cures**. Volem lloar el paper d'algunes entitats
 205 que acompanyen les persones en la mort i el dol, perquè, tot i que són processos

206 ¹¹ Sobre el tema de la soledat no volguda, podeu consultar, també els texts següents:

207 Sacramento Pinazo Hernandis, S. i Donio Bellegarde Nunes, M. (2018). La soledad de las personas
 208 mayores. Conceptualización, valoración e intervención. Recuperat de [http://www.fundacionpilares.org/
 209 publicaciones/fpilares-estudio05-soledad-personas-mayores.php](http://www.fundacionpilares.org/publicaciones/fpilares-estudio05-soledad-personas-mayores.php)

210 Lorente Martínez, R. (2017). La Soledad en la Vejez: análisis y evaluación de un programa de interven-
 211 ción en personas mayores que viven solas (Tesi doctoral, Universidad Miguel Hernández, Elche). Recu-
 212 perat de [http://dspace.umh.es/bitstream/11000/4461/1/TD%20Lorente%20Mart%C3%ADnez%2C%20
 213 Raquel.pdf](http://dspace.umh.es/bitstream/11000/4461/1/TD%20Lorente%20Mart%C3%ADnez%2C%20Raquel.pdf)

214 naturals, a vegades poden arribar a ser traumàtics per a les persones i la família.

215 El sistema de gestió de les funeràries encara despersionalitza més aquest moment
 216 tan íntim, personal i comunitari que significa el comiat. La vetlla es fa, sovint, im-
 217 possible perquè el rebombori dels tanatoris no permet el recolliment que cerquem
 218 en el moment d'acomiarar la persona estimada. Cal que la societat, la comunitat i
 219 la família ens donin suport perquè el final de la vida ens sigui tan plàcid com sigui
 220 possible, arribi quan arribi.

221 **Acceptar el cicle vital implica, també, recuperar la memòria d'allò que ha**
 222 **implicat processos col·lectius de dol per a la nostra societat. Consegüentment,**
 223 hem de poder enterrar els nostres morts de la Guerra Civil que encara no hem
 224 recuperat i que tenen dret a una sepultura en condicions. Demanem la reparació
 225 per a les persones que van perdre la vida i no han pogut rebre l'homenatge perso-
 226 nal i col·lectiu que es mereixen.

227 **3. Visibilització**

228 Des de la Declaració de Santander de l'any 2005,¹² s'ha millorat molt el relat que
 229 uns i altres mitjans de comunicació fan de les persones grans. Tot i aquesta millo-
 230 ra, encara no n'hi ha prou: hem de seguir reivindicant perquè se'ns mostri com a
 231 persones amb els mateixos drets i deures que la resta de persones de la societat.
 232 **L'edat no ens fa ciutadans de segona, tot i que, a vegades, les necessitats són**
 233 **diferents.**

234 No som només consumidores i consumidors de serveis i recursos, ni tampoc som
 235 una càrrega per a la societat. Encara són força les notícies que fan referència a
 236 la gent gran en aquests termes, sobretot en relació amb les pensions. **Les perso-**
 237 **nes grans hem de ser notícia com a persones amb experiència, per la nostra**
 238 **contribució a la societat i per les moltes activitats i aportacions que fem al**

239 12 "En septiembre de 2005, en el transcurso de un Seminario celebrado en Santander, en el marco de la Universi-
 240 dad Internacional Menéndez Pelayo, los mayores hicieron un conjunto de peticiones a los medios. [...] Los perio-
 241 distas que participaron en éste mismo Seminario, a la vista de las peticiones y propuestas de los mayores, firmaron
 242 la *Declaración de Santander*, en la que, entre otras cosas, se comprometían: a mostrar el envejecimiento como una
 243 etapa más de la vida, rescatando los valores que encarnan las personas mayores como la serenidad, la experien-
 244 cia, el respeto, la independencia o la memoria; a incluir a este colectivo en todo tipo de informaciones, en plano
 245 de igualdad con los demás; a evitar el lenguaje peyorativo, paternalista y discriminatorio que contribuye a reforzar
 246 los estereotipos sociales sobre las personas mayores; a propiciar el tratamiento de los temas con una perspectiva
 247 intergeneracional; a dar voz a los mayores como ciudadanos independientes y protagonistas de sus propias vidas,
 248 y a acabar con su invisibilidad recurriendo a ellos como fuente informativa.» Díaz Aledo, L. (2009). Papel de los me-
 249 dios de comunicación. Dins Departamento de Programación, Evaluación y Desarrollo, Dirección General de Mayo-
 250 res (coord.), *Jornadas 2008. Malos tratos a mayores: Observa y actúa* (23-32). Recuperat de [https://www.madrid.](https://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/Mayores/Publicaciones/Ficheros/Libro%20Jornadas%202008/2%20Ponencias.pdf)
 251 [es/UnidadesDescentralizadas/Mayores/Publicaciones/Ficheros/Libro%20Jornadas%202008/2%20Ponencias.pdf](https://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/Mayores/Publicaciones/Ficheros/Libro%20Jornadas%202008/2%20Ponencias.pdf)

252 Per a una actualització del tema, llegiu: Herranz González, R. (2011). La imagen de las personas mayores
 253 en los medios a debate. Enlace... en red (19), 28-31. Recuperat de [http://www.imsero.es/InterPresent2/](http://www.imsero.es/InterPresent2/groups/imsero/documents/binario/enlace19universidad5.pdf)
 254 [groups/imsero/documents/binario/enlace19universidad5.pdf](http://www.imsero.es/InterPresent2/groups/imsero/documents/binario/enlace19universidad5.pdf)

255 **benestar comú i al sosteniment de les famílies.**

256 És necessari donar visibilitat a la diversitat que hi ha entre les persones grans: no es
 257 tracta de demanar una programació específica, perquè la gent gran és diversa, sinó
 258 que la programació sigui transversal i que abasti interessos molt variats, també els
 259 de la gent gran. És necessari impulsar la participació de la gent gran activa en els
 260 mitjans de comunicació, tant escrits com audiovisuals, i fer-hi presents les pro-
 261 blemàtiques i les situacions que viuen, així com les solucions que s’hi apliquen.

262 Com ja s’ha comentat més amunt, cal vetllar perquè la bretxa tecnològica i l’accés
 263 a la informació per part de les persones grans no suposin un nou risc i l’aparició
 264 de noves formes de maltractament. Cal que aquestes eines considerin com a usuà-
 265 ries, també, les persones grans i tinguin en compte les seves característiques.

266 Les administracions públiques han de millorar la seva política de comunicació i
 267 han d’estar atentes al tracte que es dona als més grans i al fet de no emprar este-
 268 reotips degradants. **Demanem respecte al dret a informar i a ser informats, i**
 269 **la implicació del Consell Audiovisual de Catalunya, a fi i efecte de construir,**
 270 **entre tots, una imatge més real i menys assistencial de la gent gran.**

271 **4. Intimitat, afectivitat i sexualitat**

272 Cal diferenciar entre sexualitat i afectivitat: si bé la primera pot estar limitada per
 273 condicionants físics i mentals, la segona és necessària sempre i en una doble ves-
 274 sant, la d’emissió i la de recepció. Si és el cas, cal treballar per trencar les autoli-
 275 mitacions que nosaltres ens creem, potser com a herència de la formació rebuda o
 276 de l’època històrica en què vam créixer.

277 Cada etapa té la seva sexualitat. **Totes les persones, també les grans, tenen dret**
 278 **a seguir mantenint lliurement relacions d’afectivitat, incloses les relacions se-**
 279 **xuals.** Aquest concepte s’ha d’estendre a l’entorn familiar i social, i incorporar-lo
 280 com a part de l’aprenentatge al llarg de la vida. Per a les persones grans que viuen
 281 en institucions, cal garantir-los que puguin gaudir d’aquestes facetes de la vida en
 282 plena llibertat i intimitat.

283 **També les persones grans LGBT¹³ han de poder gaudir amb llibertat i natu-**
 284 **ralitat la seva sexualitat, sigui quina sigui la seva residència.** Cal respectar la

285 13 “La denominació *LGBT*, i els diversos equivalents, són la sigla que correspon a lesbianes, gais, bisexuals i trans-
 286 gèneres. L’ordre de les lletres que la constitueixen és variable, tant en català com en la resta de llengües; així, al
 287 costat de les formes *LGBT* i *LGTB*, que són les més freqüents en català, també es documenten les variants *GLBT* i
 288 *GLTB*. De vegades també s’omet la B (de *bisexuals*) o s’afegeix una Q (de *queers*) o una I (de *intersexuals*).” Breu.
 289 M. (2013). *Vocabulari terminològic LGBT (lèsbic, gai, bisexual i transgènere)*. Recuperat de [https://www.termcat.](https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/164/search/lgtb?type=basic&condition=contains)
 290 [cat/ca/diccionaris-en-linia/164/search/lgtb?type=basic&condition=contains](https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/164/search/lgtb?type=basic&condition=contains)

291 diversitat de gènere i l'orientació sexual, així com les diverses formes d'estimar
 292 en llibertat, de mostrar afectivitat i la concepció personal de l'amor, i els lligams
 293 afectius i de vincle que es desitgin.

294 Si s'accepta que una persona gran pot tenir una sexualitat sana com qualsevol altra
 295 persona, no s'entén que això es vegi com una cosa inadequada. Cal un esforç per
 296 eliminar les idees estereotipades que descriuen a les persones grans en funció de
 297 la seva edat, i també en aquests aspectes. En aquest sentit, és necessari un treball
 298 amb les famílies i les persones grans per eliminar el prejudici sobre la sexualitat,
 299 l'afectivitat i les situacions matrimonials que es perceben que s'han dut a terme
 300 només per interessos econòmics.

301 Cal seguir conscienciant sobre les mesures de protecció de malalties de transmis-
 302 sió sexual i crear espais on es pugui abordar el tema afectiu i sexual amb total pri-
 303 vacitat, i amb l'ajuda de professionals (d'atenció primària, ginecologia, urologia,
 304 psicologia, etc.), si escau.

305 És important entendre també que a la persona que no es pot valer per cuidar el
 306 seu cos i que necessita ajuda, ja li és prou difícil acceptar aquest contacte físic no
 307 desitjat, i que espera que el seu cos sigui tractat amb la mateixa delicadesa i res-
 308 pecte amb què ho faria ella mateixa. **Cal que totes les persones que treballen i**
 309 **estan en contacte amb la gent gran respectin el dret a la intimitat i al pudor,**
 310 de manera que en la seva atenció tinguin la cura necessària per no caure en la co-
 311 sificació de la persona.

312 5. Qualitat de vida

313 En altres llocs d'aquesta ponència ja s'ha comentat que l'allargament de l'esper-
 314 rança de vida ha comportat un augment de la població de més de 65 anys, cosa
 315 que implica haver d'afrontar reptes diferents en l'establiment d'un nou model de
 316 societat que garanteixi una bona qualitat de vida per a tothom. **La societat en el**
 317 **seu conjunt s'ha de sentir apel·lada en la lluita per la qualitat de vida de la**
 318 **gent gran,** ja que, finalment, és una qüestió que ens afecta i ens afectarà a totes i
 319 a tots, directament o indirecta.

320 L'augment del percentatge d'envelliment i de sobreenvelliment,¹⁴ acompanyat de
 321 canvis socials i culturals, ha desembocat en una forma d'atenció a les persones

322 14 "Catalunya es troba entre els països europeus amb un percentatge de sobreenvelliment més alt (15,4%). És
 323 a dir, 15,4 de cada 100 persones de 65 anys o més superen els 84 anys. El percentatge de sobreenvelliment
 324 femení (18,3%) és més elevat que el masculí (11,4%), tot i això, en els darrers anys la distància entre sexes s'ha
 325 reduït lleugerament. El sobreenvelliment ha crescut un 25,2% respecte del valor de 2005 (12,3%). Si es mantenen
 326 les tendències actuals en mortalitat, en els propers anys seguirà creixent." Observatori del Sistema de Salut de
 327 Catalunya. (2012). *Percentatge de sobreenvelliment*. Recuperat de [http://observatorisalut.gencat.cat/ca/detalls/
 328 article/14_IND_percentatge_sobreenvelliment](http://observatorisalut.gencat.cat/ca/detalls/article/14_IND_percentatge_sobreenvelliment)

329 grans que no ha estat prou ben encarada pels governs que, sovint, han actuat amb
 330 improvisació per cobrir només les necessitats més urgents. Ens preguntem si, da-
 331 vant d'aquest canvi generacional, els governs estan prou preparats per acollir les
 332 persones grans o si hi destinen prou mitjans i recursos per poder atendre les de-
 333 mandes a què caldrà donar resposta, per garantir l'adequada protecció a fi de gau-
 334 dir d'una vellesa digna i segura.

335 Per dotar els serveis socials de prou mitjans econòmics cal, en primer lloc, la
 336 voluntat política per fer-ho. **El compliment dels drets socials universals no és**
 337 **un cost, ni una càrrega, sinó un dret adquirit** pel sol fet de ser persones i vo-
 338 ler gaudir de l'etapa final de la vida amb dignitat. El fet de no tenir garantits uns
 339 ingressos mínims¹⁵ genera situacions d'angoixa, un sentiment generalitzat de po-
 340 bresa i una preocupació profunda entre la gent gran. Destaquem que els 15 països
 341 més desenvolupats de la Unió Europea (UE-15) dediquen a polítiques socials un
 342 3% més que Espanya:¹⁶ això es tradueix en una inversió de 30.000 milions d'euros
 343 anuals menys que la mitjana de l'Europa dels quinze.

344 Proposem trobar una fórmula per treballar aquests temes que impliqui cooperati-
 345 vament els àmbits administratiu, social, econòmic, cultural i cívic, i fer valer els
 346 nostres drets per reconèixer la promoció de l'envelliment. Aquesta fórmula s'ha
 347 de fonamentar en:

- 348 – La igualtat d'oportunitats.
- 349 – L'aprofitament del potencial de les persones grans.
- 350 – La solidaritat intergeneracional.
- 351 – L'eficiència.

352 El sobreenvelliment es calcula com el quocient entre el nombre de persones de 85 anys i més i el
 353 nombre de persones de 65 anys i més. S'expressa en tant per cent (cf. [https://www.idescat.cat/pub/?i-
 354 d=inddt&m=m](https://www.idescat.cat/pub/?i-d=inddt&m=m)).

355 15 Cf. Ponència A, apartat 2: "Dignitat", especialment la secció dedicada a les pensions.

356 16 Podeu consultar, entre d'altres:

357 -[https://ctxt.es/es/20181212/Firmas/23453/ctxt-Observatorio-Social-La-Caixa-gasto-social-Es-
 358 pa%C3%B1a-UE.htm](https://ctxt.es/es/20181212/Firmas/23453/ctxt-Observatorio-Social-La-Caixa-gasto-social-Es-

 358 pa%C3%B1a-UE.htm)

359 - https://elpais.com/economia/2017/12/08/actualidad/1512760238_837565.html

360 -[https://magnet.xataka.com/preguntas-no-tan-frecuentes/como-ha-evolucionado-el-gasto-soci-
 361 al-en-europa-y-en-espana-durante-los-ultimos-anos](https://magnet.xataka.com/preguntas-no-tan-frecuentes/como-ha-evolucionado-el-gasto-soci-

 361 al-en-europa-y-en-espana-durante-los-ultimos-anos)

362 També podeu consultar les dades de l'Eurostat: [https://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/
 363 data/database](https://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/

 363 data/database)

364 – La qualitat de l’atenció i dels serveis.

365 – La preservació de les autonomies econòmica i social, i de la dignitat.

366 – La cooperació intersectorial.

367 Cal que el nou sistema sigui respectuós amb els drets humans i amb la dignitat,
 368 un sistema centrat en la persona, disponible, accessible, assequible, complet, con-
 369 tinuat, transparent, sensible, orientat vers els resultats i basat en l’evidència. **Cal**
 370 **crear una agència catalana per tal de gestionar un sistema que garanteixi els**
 371 **recursos econòmics i personals necessaris a fi de millorar la qualitat de vida**
 372 **de les persones grans.**

373 En aquest sistema, cal que els processos d’adaptació a la vida institucionalitzada
 374 siguin tan suaus com sigui possible i s’ajustin a la necessitat de la persona. Cal
 375 entendre que aquesta adaptació al nou habitatge, en una comunitat no escollida
 376 comporta un procés de dol i pèrdua important per a la persona, no només pel seu
 377 habitatge, sinó de la seva comunitat i les seves rutines en l’espai i l’entorn en què
 378 vivia. Cal tenir en compte les conseqüències derivades d’aquesta institucionalitza-
 379 ció: el desarrelament de la persona de la llar on ha viscut una part important de la
 380 seva vida, els seus espais, els racons i les intimitats o la pèrdua d’orientació, sig-
 381 nifiquen entrar en un règim de vida que no ha estat (sovint) ni escollit ni entrenat.

382 **Cal, en definitiva, que es respecti l’autonomia de les persones grans davant**
 383 **de qüestions organitzatives, i prioritzar la identificació de les seves necessitats**
 384 **a fi de poder viure de manera autònoma tant de temps com sigui possible.**
 385 Per això, cal estimular la participació de la mateixa gent gran en la definició i el
 386 control d’aquests sistemes per a la millora i el manteniment de la qualitat de vida.

387 **6. Solidaritat intergeneracional**

388 Les persones grans hem viscut una etapa de grans canvis socials i tecnològics. És
 389 gratificant i educatiu explicar totes les nostres vivències i memòries a les noves
 390 generacions successores, perquè puguin descobrir la nostra memòria històrica.

391 Actualment, però, la vellesa és un tema no assimilat per la joventut, que mira
 392 cap a un món ple de tecnologia que l’enganxa i uns mitjans de comunicació que
 393 afavoreixen una imatge d’eterna joventut.¹⁷ En la majoria dels casos, la gent gran

394 17 “En una societat com la nostra, que idolatra el consum i la joventut, la devaluació social de la jubilació i la margi-
 395 nació de la vellesa són un risc clar que ha de ser tingut en compte. És evident que als ancians se’ls deixa de banda,
 396 la qual cosa agreuja la seva situació, ja que és ben sabut que l’aïllament, la solitud, no exercitar les capacitats i l’au-
 397 tonomia pròpies, generen encara més incapacitat i més envelliment. Per contra, la societat hauria d’adaptar-se a
 398 la nova realitat demogràfica envellida, prenent mesures preventives que reforcin l’autonomia, així com mesures de

399 ja no conviu amb les famílies de manera habitual: quan apareixen determinades
 400 necessitats de dependència, les persones grans son aïllades de l'entorn. **Això ge-**
 401 **nera una manca de consideració envers la gent gran, pel desconeixement de la**
 402 **magnitud de la pèrdua de les capacitats que experimenten:** és difícil pel jovent
 403 fer-se a la idea de les dificultats de comprensió, d'oïda, de mobilitat, d'equilibri...
 404 per les quals pot passar la gent gran. Estar a prop de qui ho pateix ajuda a generar
 405 una empatia intergeneracional, de la qual estem mancades i mancats, ara mateix.

406 El canvi dels rols i dels grups familiars també ha influït en aquesta manca de
 407 contacte entre generacions: “en aquests darrers anys, el concepte de família s’ha
 408 diversificat i ampliat, reconeixent noves estructures familiars [... que] es constru-
 409 eixen adaptant-se a circumstàncies ben diverses [on] és cada cop més freqüent la
 410 visibilitat d’altres models familiars diferents del tradicional”.¹⁸ Aquesta diversitat
 411 familiar (especialment en casos de separació i divorci) pot impedir el contacte
 412 amb netes i nets (quan n’hi ha). Així, mentre les persones grans estan actives, les
 413 relacions familiars es mantenen (especialment pel que fa a la cura de netes i nets),
 414 però quan les persones grans presenten problemes de dependència la relació es
 415 deteriora i passen a veure’s no com un ajut necessari sinó com una càrrega que
 416 convé allunyar del nucli familiar.

417 Les administracions públiques, doncs, han de fomentar les relacions socials i afec-
 418 tives entre infants, joves, persones adultes i persones grans. **Aquestes relacions**
 419 **enriqueixen i afavoreixen la cohesió social i poden tenir lloc en l’entorn fa-**
 420 **miliar, però cal estendre-les en entorns socials més amplis, com ara el barri**
 421 **o el municipi.** En aquestes relacions hem de treballar, de manera conjunta, temes
 422 d’interès social que afecten totes les generacions, com ara les pensions dignes, la
 423 no precarietat o la conciliació familiar, entre d’altres.

424 La nostra generació i les predecessores van haver de lluitar molt per aconseguir
 425 tots els avenços socials que actualment gaudim. A través de lluites socials i reivin-
 426 dicacions polítiques, vam aconseguir la sanitat universal, un ensenyament de qua-
 427 litat i pensions públiques. Cal fer saber a les noves generacions que les condicions
 428 en què vam viure i lluitar eren molt adverses i cal fer-ho saber, especialment, per
 429 evitar retrocessos en la protecció social.

430 Cal conscienciar les noves generacions que ni les prestacions socials ni la jubila-
 431 ció és quelcom que els queda lluny. En aquest sentit, la referència als 65 anys com
 432 a inici de la consideració de gent gran pot generar problemes: actualment, força
 433 persones estan pensant ja més en els 67 que en els 65. De fet, **l’edat en què fina-**

434 protecció i acompanyament de les persones grans.” Casado, M., Rodríguez, P. i Vilà, A. (coords.). (2016) *Document*
 435 *sobre envelliment i vulnerabilitat*, p.11. Recuperat de [http://www.publicacions.ub.edu/refs/observatoriBioEticaDret/](http://www.publicacions.ub.edu/refs/observatoriBioEticaDret/documents/08532.pdf)
 436 [documents/08532.pdf](http://www.publicacions.ub.edu/refs/observatoriBioEticaDret/documents/08532.pdf)

437 18 Aparicio, D. (2017). Noves estructures familiars i la necessitat de tenir espais per compartir. *Infància*, 216, 17-20.
 438 Recuperat de <http://www.blogrosasensat.org/2017/05/noves-estructures-familiars-i-la.html>

439 **litza l'etapa laboral de les persones hauria de ser, només, un element referen-**
 440 **cial en la consideració del col·lectiu de gent gran:** establir els 65 (o els 67) com
 441 a barrera inamovible pot generar més discriminació i complexitat en situacions
 442 que ja, per si mateixes, són difícils de manegar.

443 D'altra banda, les persones d'edat tenim dificultats per entendre els models de
 444 vida, les opinions i les posicions de les persones joves. Cal construir espais co-
 445 muns de coneixement, debat i comprensió, per treballant-hi juntes i junts; cal
 446 trobar noves formes per optimitzar els diferents espais públics existents, tenint en
 447 compte la gran varietat d'usos i necessitats, i cal establir programes dissenyats i
 448 planificats a consciència que es basin en l'intercanvi d'experiències i en la trans-
 449 missió de valors, que tinguin continuïtat en el temps i que siguin capaços de fo-
 450 mentar la cohesió social. **Cal, en definitiva, atendre totes les generacions segons**
 451 **les seves necessitats, i potenciar-ne la col·laboració i l'entesa, sense deixar pas**
 452 **a la confrontació entres elles.**

453 Paral·lelament, i també en col·laboració amb les persones més joves, hem de fer
 454 accions per conèixer altres cultures, altres maneres de fer i de pensar altres desit-
 455 jos, i altres maneres de conviure, per convertir-ho en experiències plenes, positi-
 456 ves i pròpies, si escau.

457 **7. Participació i representativitat**

458 Els consells consultius de la gent gran neixen com a òrgans de consulta i de parti-
 459 cipació de les persones grans en totes les temàtiques que els afecten com a ciuta-
 460 dania i com a gent gran. En cada consell consultiu, han d'estar representades les
 461 principals entitats que tracten temes de la gent gran de la comarca i han d'abordar
 462 i actuar conjuntament sobre problemes comuns: salut, oci, serveis socials, trans-
 463 port, equipaments adequats...

464 **Cada consell consultiu, mitjançant nomenament del Consell Comarcal,¹⁹ ha**
 465 **d'aportar una o un representant al Consell de la Gent Gran de Catalunya.**
 466 Aquesta o aquest representant ha de fer la funció de corretja de transmissió d'in-
 467 formació, d'anada i tornada, entre la Generalitat de Catalunya i les diferents ad-
 468 ministracions i persones dels territoris.

469 Cal que en tots els municipis de més de 20.000 habitants i en tots els consells co-
 470 marcals hi hagi un consell consultiu de la gent gran, per evitar la situació actual

471 19 Amb els tràmits per a la supressió del Consell Comarcal del Barcelonès (Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya.
 472 (2019, 11 de gener). *Proposició de llei d'ordenació del mapa comarcal de Catalunya i de supressió del Consell*
 473 *Comarcal del Barcelonès (202-00034/12)*. Recuperat de <https://www.parlament.cat/document/bopc/294018.pdf>,
 474 s'està treballant per adequar la realitat dels cinc municipis d'aquesta zona a la participació en el Consell de la Gent
 475 Gran de Catalunya.

476 en què algunes demarcacions no tenen consell constituït. **Mitjançant els treballs**
 477 **i les trobades d'aquest 8è Congrés, hem de garantir l'existència d'aquests**
 478 **consells, que tinguin un funcionament regular i que siguin proactius.** Hem de
 479 demanar que, a més de la voluntat política de constituir-los, s'hi sumi el suport
 480 amb mitjans (econòmics i materials) i personal necessari per desenvolupar-los.

481 Observem, també, que les persones grans no estem adequadament representades
 482 en els ajuntaments. En general, hi ha poques regidories de gent gran: això denota
 483 certa despreocupació per un tema tan sensible com aquest. Se'ns inclou, sovint,
 484 dins de la Regidoria de Benestar i Salut, per la qual cosa se'ns acaba relacionant
 485 sempre amb la dependència i amb la malaltia.

486 **Creiem que s'ha de potenciar la nostra participació i l'aportació, tant social**
 487 **com institucional.** Cal que s'incloguin les persones grans en el diàleg civil sobre
 488 el desenvolupament sostenible i en la transmissió intergeneracional de coneixe-
 489 ments, valors i cultura. Cal que s'encoratgi, s'impulsi i s'animi les persones grans
 490 a participar com a candidates en les eleccions legislatives perquè som nosaltres,
 491 millor que ningú, qui coneixem les necessitats d'aquesta cinquena part de la po-
 492 blació que, a més, representa un percentatge molt més elevat de votants.

493 Seguim reivindicant la necessitat que, a la Generalitat de Catalunya, hi hagi una
 494 unitat orgànica específica (departament o agència) que desenvolupi polítiques in-
 495 tegrals per a la gent gran i que treballi per a l'adaptació de la persona i la societat
 496 a l'envelliment.

497 **8. Preparació per a l'envelliment i la longevitat**

498 L'envelliment actiu es defineix com l'optimització de les oportunitats de salut,
 499 participació i seguretat a fi de millorar la qualitat de vida a mesura que les per-
 500 sones envelleixen.²⁰ Arribar a la jubilació amb una bona preparació mental per a
 501 l'acceptació del procés d'envelliment ens ajudarà molt a poder mantenir la trajec-
 502 tòria vital i sentir-nos útils a la societat.

503 Cal recordar, però, que es comença a envellir des que es neix i, per tant, és necessari

504 20 "La idea del envejecimiento activo surgió en un intento de hermanar de forma coherente ámbitos políticos muy
 505 compartimentados. En 2002, la Organización Mundial de la Salud (OMS) dio a conocer el documento *Envejecimi-*
 506 *ento activo: un marco político*. En este marco se define el envejecimiento activo como "el proceso de optimización
 507 de las oportunidades de salud, participación y seguridad con el fin de mejorar la calidad de vida de las personas
 508 a medida que envejecen". Se hace hincapié en la necesidad de actuar en múltiples sectores, con el objetivo de
 509 asegurar que las personas mayores sigan siendo un recurso para sus familias, comunidades y economías. El
 510 marco político de la OMS reconoce seis tipos de determinantes clave del envejecimiento activo: los económicos,
 511 los conductuales, los personales, los sociales, los relacionados con los sistemas sanitarios y sociales y los relaci-
 512 onados con el entorno físico." Organització Mundial de la Salut (OMS). (2015). *Informe mundial sobre el envejeci-*
 513 *miento y la salud*, p.5. Recuperat de https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/186466/9789240694873_spa.pdf;jsessionid=45E9B7E42DE715D982A64ECA4A534CDB?sequence=1
 514

515 que hi hagi més consciència del procés d'envelliment al llarg de totes les etapes
 516 de la vida i no només des de la jubilació. Hi ha, doncs, una part de l'envelliment
 517 que sí que és responsabilitat de cada persona: seguir el propi procés vital, accep-
 518 tant-ne la situació personal diferent de cadascuna de les etapes en relació amb les
 519 prèvies, valorant el fet que cadascuna d'aquestes enriqueix la següent, amb ganes
 520 de viure, amb motivació, de forma activa i solidària, integrades i integrats a la
 521 societat, aportant-hi tot allò que comporta la saviesa de la vida viscuda. Per això,
 522 la perspectiva d'edat s'hauria d'incorporar en el contingut curricular, de manera
 523 progressiva, ja des de ben aviat.

524 Les persones i les administracions, cada una des del seu espai, han d'adaptar-se a
 525 l'envelliment de la societat. En aquest sentit, ja s'ha fet una normativa específica
 526 a França,²¹ i a Catalunya, a instàncies del Parlament, ja s'ha presentat la memòria
 527 per atendre, de forma individual i col·lectiva, l'adaptació a l'envelliment²².

528 L'envelliment actiu-participatiu és un tema acadèmic recurrent avui dia, però cal
 529 concretar quin és el seu significat per fer-ho extensiu a tota la societat i no només
 530 en fòrums especialitzats. **L'envelliment actiu s'ha de complementar amb un**
 531 **envelliment productiu i comunitari, en què les persones grans formin part de**
 532 **tots els fòrums de participació possibles, com a subjectes actius i de planifica-**
 533 **ció**, no només com a subjectes passius o receptors de serveis. En aquest aspecte,
 534 cal estar al cas de moltes dones grans que continuen fent tasques de cura en jorna-
 535 des massa llargues: cal diferenciar l'envelliment productiu de “l'esclavitud de les
 536 àvies i els avis”. Els recursos que s'hi destinin, doncs, han de facilitar més l'apo-
 537 derament i normalitzar la quotidianitat integral: és primordial elaborar polítiques
 538 d'envelliment actiu (i no realitzar només polítiques assistencials vinculades amb
 539 la dependència) que tinguin presents especialment els entorns rurals del nostre
 540 país.

541 La participació dels adults grans en aspectes socials, econòmics, culturals, espiri-
 542 tuals i cívics, no es refereix tan sols a la capacitat per ser-hi físicament, sinó que
 543 **fa referència a l'apoderament de les persones grans i a la capacitat de seguir**
 544 **decidint en els aspectes en què estan immerses, en línia amb el seu propi**
 545 **projecte de vida**. Alguns exemples d'aquesta participació podrien ser: mentoria
 546 d'emprenedoria, amb joves i persones en situació d'atur de llarga durada o d'altres
 547 col·lectius amb necessitats especials; transmissió de coneixements organitzatius
 548 adquirits al llarg de la vida laboral; desenvolupament de tasques d'investigació

549 21 Es tracta de la Llei 2015/1776, de 28 de desembre de 2015, relativa a l'adaptació de la societat a l'envelliment,
 550 vigent des del 5 d'agost de 2016, l'article 1 de la qual estableix que «L'adaptation de la société au vieillisse-
 551 ment est un impératif national et une priorité de l'ensemble des politiques publiques de la Nation.» Teniu el text
 552 de la Llei 2015/1776 disponible en aquest enllaç: [https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORF-](https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORF-TEXT000031700731)
 553 [TEXT000031700731](https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORF-TEXT000031700731)

554 22 [http://presidencia.gencat.cat/web/.content/departament/transparencia/acords_govern/2017/2017_07_25/](http://presidencia.gencat.cat/web/.content/departament/transparencia/acords_govern/2017/2017_07_25/SIG17TSF0623.pdf)
 555 [SIG17TSF0623.pdf](http://presidencia.gencat.cat/web/.content/departament/transparencia/acords_govern/2017/2017_07_25/SIG17TSF0623.pdf)

556 acadèmica (no només com a subjectes de proves mèdiques); col·laboració en pro-
 557 gramar, realitzar i avaluar activitats d'àmbit local (en coordinació amb l'ajunta-
 558 ment o el consell comarcal, sobretot pel que fa al tema de recursos materials i
 559 econòmics); com a agents específics de promoció de la vida activa de la pròpia
 560 gent gran, etc.

561 La jubilació comporta, sovint, un canvi en les rutines de la vida en parella i en
 562 les de les relacions socials. Cal que el fet d'aturar l'activitat laboral no tingui un
 563 impacte negatiu en la capacitat cognitiva. Així com la vida estudiantil i la laboral
 564 estan molt ben planificades i estructurades, la jubilació pot esdevenir un canvi
 565 massa sobtat i poc preparat. **Cal que les administracions ajudin a realitzar un**
 566 **important treball preventiu perquè el procés de canvi vital que va de la situ-**
 567 **ació activa a la passiva (des del punt de vista laboral) transiti en un entorn**
 568 **normalitzat de salut i benestar.**

569 La gent gran pot aportar un plus de temps, experiència, coneixements i valors a
 570 qualsevol tasca en què col·labora. “Som grans i tenim temps, però no tenim temps
 571 per perdre” és una frase que resumeix a la perfecció la voluntat que té la gent gran
 572 de fer coses i d'incidir socialment. El segment de població més gran de 65 anys
 573 volem demostrar que, **després del cessament de la nostra activitat professional,**
 574 **hi ha un món ple de noves oportunitats.** Cal que visualitzem aquests anys com
 575 a aprofitables, per seguir aportant i aprenent al llarg de la vida, fins i tot durant la
 576 vellesa, i, per tant, gaudir d'un envelliment actiu i saludable.

577 Hi ha multitud d'activitats participatives i d'aficions formatives, lúdiques i cul-
 578 turals que també col·laboren a l'envelliment actiu. Algunes d'aquestes aficions
 579 són, per exemple: la lectura; les aules d'extensió universitària o programes com
 580 l'Acadèmia dels Sèniors; les manualitats; l'exercici físic; la pràctica de les arts; el
 581 turisme i les excursions; l'aprenentatge d'idiomes; la mentoria i el voluntariat...
 582 Diferents estudis²³ afirmen que la participació social, la cultural i la comunitària,
 583 fetes de manera activa, donen sentit a la pròpia vida i aporten recursos socials
 584 valuosos: “La participación facilita establecer relaciones con otros miembros de
 585 la comunidad, mejora la calidad de vida y fortalece la eficacia personal, colectiva
 586 y política.”²⁴

587 **El voluntariat és una de les formes que pot prendre la participació activa de**
 588 **les persones grans.** El voluntariat contribueix a la prestació de serveis de tota

589 ²³ Cf., p. ex. Instituto de Mayores y Servicios Sociales. (2008). *La participación social de las personas mayores.*
 590 Recuperat de <http://www.imserso.es/InterPresent2/groups/imserso/documents/binario/11005partsocialmay.pdf>

591 ²⁴ Florin, P. E. y Wandersman, A. (1990). Citizen participation, voluntary organizations and community develop-
 592 ment: Insights for empowerment through research. Dins *American Journal of Community Psychology*, 18, 41-55.,
 593 citat a Ramos-Vidal, I. i Maya-Jariego, I. (2014). Sentido de comunidad, empoderamiento psicológico y participa-
 594 ción ciudadana en trabajadores de organizaciones culturales. Dins *Psychosocial Intervention*, 23 (3). Recuperat de
 595 http://scielo.isciii.es/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1132-05592014000300002.

596 mena, i permet detectar i denunciar mancances i necessitats que estan ocultes
 597 d'alguna manera. El voluntariat permet crear i completar xarxes d'ajut, i aportar
 598 solucions amb col·laboració i coordinació dels serveis que ja es presten des del
 599 sector públic. De fet, si incorporéssim al PIB la valoració de totes aquestes tas-
 600 ques que la gent gran fa en forma de voluntariat, l'increment en la xifra de riquesa
 601 del país seria força significatiu. Darrere del voluntariat, hi ha un ferm compromís
 602 d'actuació a favor de la societat i la persona.

603 9. Desenvolupament sostenible

604 En relació amb l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible²⁵ i amb el Pla
 605 nacional per a la seva implementació a Catalunya,²⁶ la gent gran hi té molt a dir.
 606 **Cal crear una consciència intergeneracional que digui que és necessari viure**
 607 **amb més harmonia amb la natura.** L'augment de la temperatura del planeta,
 608 la contaminació del medi ambient, el malbaratament de les matèries primeres,
 609 el consumisme desenfrenat, l'ús excessiu de plàstics (sense cicles adequats de
 610 reciclatge i reutilització), els sistemes de transport (individual i col·lectiu)... són
 611 problemes que cal encarar conjuntament, amb una visió holística del món, i no
 612 només pensant en la nostra realitat sinó especialment en la d'aquelles generacions
 613 que ens venen darrere.

614 És imprescindible incloure la perspectiva d'edat en totes les polítiques que es
 615 dissenyin, en concret, en les mesures que s'estableixen per combatre i pal·liar els
 616 efectes negatius del canvi climàtic, i per contribuir a la sostenibilitat de:

- 617 – Els ecosistemes terrestres, marítims i aquífers, incidint en l'impacte ambien-
 618 tal que fem les persones.
- 619 – El creixement econòmic, la producció i el consum, tenint en compte, també,
 620 la generació dels residus que comporten aquestes activitats i la necessitat de
 621 reduir-los i de potenciar-ne la reutilització.
- 622 – Els assentaments urbans, per fer-los amigables per a totes les edats.
- 623 – L'ús de les diferents energies, l'estalvi energètic conscient i la seva assequi-
 624 bilitat.²⁷

625 ²⁵ http://cads.gencat.cat/ca/Agenda_2030/

626 ²⁶ En preparació, cf. http://cads.gencat.cat/web/.content/Documents/Agenda_2030/Acord-Govern_Pla-Nacio-
 627 [nal-Agenda-2030.pdf](http://cads.gencat.cat/web/.content/Documents/Agenda_2030/Acord-Govern_Pla-Nacio-)

628 ²⁷ Consulteu, per exemple, GreenPeace. (2009). *Com salvar el clima. Uneix-te a la [r]evolució renovable*. Recu-
 629 perat de [https://archivo-es.greenpeace.org/espana/Global/espana/report/cambio_climatico/informe-c-mo-salvar-](https://archivo-es.greenpeace.org/espana/Global/espana/report/cambio_climatico/informe-c-mo-salvar-el-clima-2.pdf)
 630 [el-clima-2.pdf](https://archivo-es.greenpeace.org/espana/Global/espana/report/cambio_climatico/informe-c-mo-salvar-el-clima-2.pdf)

631 La signatura de l'Acord de París, que “té per objectiu mantenir l'augment de la
 632 temperatura d'aquest segle [xxi] molt per sota dels 2°C i reforçar la capacitat per
 633 afrontar els impactes del canvi climàtic”,²⁸ ha estat considerada per la comunitat
 634 internacional com un gran avanç. Però, per poder complir aquest Acord, cal anar
 635 més enllà de les polítiques actuals, ja que les emissions a escala global segueixen
 636 sense reduir-se.²⁹ **La implicació de tothom en la conservació és fonamental per**
 637 **al sosteniment del nostre planeta.**

638 Les persones grans, com la ciutadania en general, hem de tenir informació certa
 639 i acurada per part de les diferents administracions públiques per actuar correcta-
 640 ment en cada cas. **Una millor informació facilitarà la participació i la dinamit-**
 641 **zació de la gent gran³⁰ en la realització de les mesures proposades** per pal·liar
 642 els efectes negatius del canvi climàtic i generar un desenvolupament sostenible
 643 per a les futures generacions.

644 ²⁸ https://canviclimatic.gencat.cat/ca/oficina/actuacio_internacional/acord_paris/

645 ²⁹ “Les emissions mundials de diòxid de carboni, principal causant del canvi climàtic, van augmentar el 2017
 646 després de tres anys d'estancament. No hi ha indicis que hagin assolit el seu màxim i al ritme actual faran que, el
 647 2100, la temperatura mitjana del planeta hagi augmentat tres graus respecte a l'era preindustrial, amb uns efectes
 648 molt greus a tots els nivells. [...] Segons l'Organització Meteorològica Mundial, l'última vegada que es va registrar
 649 a la Terra una concentració de CO2 comparable va ser entre 3 i 5 milions d'anys enrere. En aquell moment, la tem-
 650 peratura era de 2 a 3 °C més alta, i el nivell del mar, entre 10 i 20 metres superior a l'actual.” Duran, X. (2018, 28
 651 de novembre). Alerta de l'ONU contra el canvi climàtic: “calen mesures urgents de tots els països”. *CCMA Notícies*.
 652 Recuperat el 6 d'agost de 2019, de [https://www.ccma.cat/324/alerta-de-lonu-contra-el-canvi-climatic-calen-mesu-](https://www.ccma.cat/324/alerta-de-lonu-contra-el-canvi-climatic-calen-mesu-res-urgents-de-tots-els-paisos/noticia/2889580/)
 653 [res-urgents-de-tots-els-paisos/noticia/2889580/](https://www.ccma.cat/324/alerta-de-lonu-contra-el-canvi-climatic-calen-mesu-res-urgents-de-tots-els-paisos/noticia/2889580/)

654 ³⁰ Per exemple: “L'Ajuntament de Viladecans, amb la col·laboració de la Universitat de Barcelona, estrenarà el
 655 documental *Testimonis del Clima* [...] L'estudi vol investigar les diferències de temperatures o fenòmens meteorolo-
 656 gics entre l'actualitat i el passat, que demostren el canvi climàtic. [...] La memòria climàtica de la gent, però, és
 657 també una dada molt important a tenir en compte per comprendre millor la magnitud del canvi climàtic en què es-
 658 tem immersos, complementària a les dades objectives que ens donen alguns instruments meteorològics. Els relats
 659 de la gent gran, testimonis d'un clima diferent al que tenim en l'actualitat, són d'un gran valor científic i humà. [...] En el documental, gent gran de Viladecans recorda com era la meteorologia durant els anys 1940-1965 i explica
 660 anècdotes i experiències relacionades amb el clima d'aquell temps.” (2019, 14 de juny). Un documental mostra
 661 el canvi climàtic a partir dels records de la gent gran. *El Far*. Recuperat el 6 d'agost de 2019, de <https://elfar.cat/art/28090/un-documental-mostra-el-canvi-climatic-a-partir-dels-records-de-la-gent-gran>

664 ANNEX

665 CARTA DELS DRETS I DEURES DE LA GENT 666 GRAN A CATALUNYA

667 El Govern de la Generalitat de Catalunya va acordar el 8 d'octubre de 2003 es-
668 tablir i promoure l'aplicació de la Carta dels Drets i Deures de la Gent Gran de
669 Catalunya, aprovada pel Consell de la Gent Gran de Catalunya el 22 de setembre
670 de 2003.

671 La Carta de Drets i Deures de la Gent Gran de Catalunya, promoguda pel Depar-
672 tament de Benestar i Família i pel Consell de la Gent Gran de Catalunya, va néixer
673 com a compliment dels compromisos presos al 4t Congrés Nacional de la Gent
674 Gran de Catalunya, fruit de les recomanacions del Llibre blanc de la gent gran
675 activa i del Llibre blanc de la gent gran amb dependència. Respon també a les
676 indicacions i els objectius plantejats al Pla estratègic de la II Assemblea Mundial
677 sobre l'Envel·liment.

678 La Carta també es fonamenta en l'Estatut d'autonomia de Catalunya, la Declara-
679 ció dels Drets Humans i la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea, i es
680 construeix sobre el concepte de l'autonomia personal, entesa com el dret de ser
681 lliures en la presa de decisions, de mantenir el propi projecte de vida des de la
682 identitat personal, així com des de la responsabilitat de complir els compromisos
683 adquirits lliurement en l'exercici de la ciutadania.

684 La redacció de la Carta va tenir una gran participació de la societat civil catalana,
685 representada per associacions de gent gran de tot el país, pels consells consultius
686 de la gent gran dels consells comarcals, per col·legis professionals, universitats,
687 institucions i per persones expertes en matèria de gent gran. D'aquesta manera, es
688 va garantir la màxima pluralitat i objectivitat possible.

689 Aquesta Carta és un document viu que permet una revisió continuada i una tasca
690 d'informació sobre els drets de la gent gran que afavoreixi la conscienciació sobre
691 les responsabilitats de les persones grans des del civisme.

692 D'altra banda, la Carta s'inscriu en la filosofia de construir un país per a totes les
693 edats, on les persones grans siguin ciutadanes de ple dret, amb els mateixos drets
694 i deures que la resta de la ciutadania, i evitar, així, situacions de discriminació.

695 **CONTINGUT**

696 La Carta dels Drets i Deures de la Gent Gran a Catalunya recull els cinc principis
697 temàtics proposats per les Nacions Unides, descrits en els documents dels drets
698 humans per a persones d'edat avançada. Els tres primers fan referència al vessant
699 més individual i personificable de l'ésser humà. Els dos últims principis permeten
700 assolir l'autorealització personal, basada en la independència, tot aportant qualitat
701 i dignitat humana.

702 Aquests principis són:

703 **Dignitat:** “Les persones grans hem de poder viure amb dignitat i seguretat i veu-
704 re'ns lliures d'explotació i maltractaments físics i/o psíquics, així com de ser trac-
705 tades dignament sense discriminació per causa d'edat, gènere, ètnia, discapacitat,
706 situació econòmica o qualsevol altra condició.”

707 **Independència:** “Inclou l'accés a l'alimentació, l'aigua, l'habitatge, el vestit i
708 l'atenció sanitària adequats, així com l'oportunitat de treball remunerat i l'accés a
709 la capacitació i l'educació.”

710 **Autorealització:** “Les persones grans hem de poder desenvolupar plenament les
711 oportunitats i les potencialitats a partir de l'accés als recursos educatius, culturals,
712 espirituals, d'oci i temps lliure en la societat.”

713 **Assistència:** “Les persones grans hem de beneficiar-nos de la cura de la família,
714 així com tenir accés als serveis socials, sanitaris i assistencials, i gaudir dels drets
715 humans i fonamentals, quan residim tant en la llar pròpia com en centres d'atenció
716 o institucions.”

717 **Participació:** “Les persones grans hem de participar activament en la formulació
718 i en les polítiques que afecten directament el nostre benestar, des de la solidaritat
719 amb altres generacions, en una societat per a tothom; aquest principi ha de ser
720 entès des del dret a la lliure associació.”

721 Podeu accedir al text complert de la Carta dels Drets i Deures de la Gent Gran a
722 Catalunya en aquest enllaç:

723 https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/gent_gran/carta_dels_
724 [drets_i_deures_de_la_gent_gran](https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/gent_gran/carta_dels_drets_i_deures_de_la_gent_gran)

Primeres ponències
del 8è Congrés Nacional de la Gent Gran

012
gencat.cat

Cost de la trucada: segons operadora.

Oficina del Congrés:

Avinguda del Paral·lel, 50-52

08001 Barcelona

Telèfon: 93 483 17 82

treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/gent_gran/consell_de_la_gent_gran_de_catalunya/congres-de-la-gent-gran;

Bústia: gentgran@gencat.cat

gent gran

PONÈNCIA B